

CIRIL DREKONJA:

Otroški vrtci*).

Ker prične večina pedagoških razprav z zgodovino vzgoje in pouka, sem se odločil tudi jaz, da preidem preko kratkega zgodovinskega uvoda do prve naloge današnjega mojega referata.

Pravi oče otroških vrtecev je bil Friderik Froebel, učenec Pestalozzija. Froebel je imenoval otroška zabavišča vrtece, ker je prispodabljal otroke nežnim rastlinam, katere je treba negovati; deloma pa tudi radi zahteve, da imej vsak otroški vrtec v obližju vrt, kamor naj otroci pogostoma zahajajo. Podlago za udejstvitev otroških vrtecev sta postavila že Komensky in Pestalozzi. Komensky je začrtal v »Velikem ukoslovju« in pozneje v »Materini šoli« ter »Informatoriju« smer in obseg otroške predšolske vzgoje in izobrazbe. Smatral je otrokovo predšolsko dobo tudi kot šolo, iz katere naj prinese otrok ob vstopu v pravo šolo najpotrebnejšega znanja.

Komensky si sicer ni omislil otroških vrtecev; nalogo predšolske vzgoje in pouka je poveril materam, katere pa so se zelo jezile ob priliki, ko je izdal »Materino šolo« in so knjigo zametavale, češ: »Kako bomo učile svoje otroke, ko nismo izobražene učiteljice vzgojiteljice?« Te predsodke in ugovore je Komensky ovrget materam v »Informatoriju«, kjer jih je poučil, kako lahko pripravlja vsaka mati svoje otroke za vstop v šolo. Kakor Komensky, je posegel v vzgojo predšolske mladine tudi Pestalozzi s knjigami ter s praktičnimi poskusi, ko je sam ustanovil vzgajališča za revne in zanemarjene otroke v Neuhofu in Stanzu. Kakor Pestalozzijeva vzgajališča, so imeli tudi Froeblovi otroški vrtci namen vzgajati in učiti osirotele in zanemarjene otroke. Še večjo skrb vzgoji zapuščenih dece je posvečal župnik Oberlin v Steintalu v Alzaciji, kjer je ustanovil otroško čuvališče.

Otroške vrtece in čuvališča je rodila, kakor sem že zgoraj omenil, skrb za zapuščene otroke. Z vedno večjim razmahom veleindustrije, so se jele množiti tudi delavske vrste. Moralno so se pričeli ustanavljati v industrijskih mestih in krajih otroški vrtci in čuvališča, v katerih so dobili otroci delavskih družin nadomestilo domače vzgoje, katere jim roditelji niso mogli nuditi. Zaradi naporene borbe za vsakdanji kruh sta bila največkrat v takih družinah oče in mati tako zaposlena, da se nista utegnili baviti z vzgojo otroka.

Kar je dobrega, ostane, slabo pa izgine. — Otroški vrtci so se razširili takoj po vsem svetu. Ostali niso le nadomestilo domače vzgoje onim slojem, kateri ji niso mogli posvečati dovoljne pozornosti, ampak dobrot otroških vrtecev so se poslužili vsi stanovi. Zlasti jih je klicala k življenju šola, katere predhodniki so isti. — Žalibog sta bila ureditelj in ves potek otroških vrtecev, tako pri Froebelu, kakor pozneje, preveč pedantska. Bežek je karakteristično in temeljito obsodil delanje in nehanje otroških vrtecev v istoimenem poglavju svojega »Vzgojeslovja«. Tam pravi, da so bili šolski vrtci do danes preveč šolski in premalo otroški. In res se ni v otroških vrtecih oziralo na nežno detinsko dobo svobodnega igranja. Otroški vrtci so si naredili pretirani smoter sistematske pripravnice za ljudsko šolo. Kot take smatra otroške vrtece še danes velika večina vseh otroških vrtaric. Da je ta misel popolnoma zgrešena, mislim, da mi ni potreba obširneje razpravljati. V resnici ostanejo otroški vrtci predhodniki šole, vendar moramo paziti, da iste ne podaljšamo za tri leta navzdol!

Čez petdeset ali sto let gotovo ne bomo našli več šole, kakoršno imamo sedaj. Dvignilo se je preveč klicov proti današnji šoli. Ponekod so se že pričele udejstvovati razne reforme šolskega pouka in vzgoje v smislu modernih pedagoških stremeljenj. Delovna šola in privzgojitev k samotvornosti ter samoraziskovanje, umetniška vzgoja, nova načela družabne in državljske vzgoje so našla pot med kulturne narode. Pripravljeni moramo biti tudi mi, da sprejmemo enkrat z odprtimi rokami, kar je dobrega v vseh pridobitvah moderne šole. — Najnujnejše preos-

nove v navednem smislu zahtevajo otroški vrtci. Ljubezen do dela naj se privzgaja otroku že v prvi mladosti. Lahko bi si stavili tu pomislek, ali bi ne vplivalo delo na otroka ravno tako kvarno, kakor dolgotrajno sedenje v zaprtih prostorih otroškega vrta? Vemo pa, da sili otroka že narava sama neprestano k gibanju in k delu. Neznani nam ni otroški razdejalni nagon in njegov vzrok. — V smislu delovne šole sta zasnovala otroška vzgajališča že Pestalozzi in Froebel. Uverjen sem, da je pripomoglo Pestalozziju, poleg njegovega genijalnega vzgojnega duha, do tako velikih uspehov njegove šole največ delo. Otroški vrtec ne sme biti mučilnica mladih svobodoljubnih duš, temveč naj postane pravo nadomestilo domače vzgoje, kjer se otrok pod nadzorstvom še vedno najboljših vzgojiteljic — matere svobodno kreta ter si v vedni želji po izpremembi samoljubno izbira igre. Otroški vrtec ne sme zapostavljati individualne vzgoje. Nočem pa tu reči, da bi se otroški individualnosti pustile vse meje. V pretiranost omenjene vzgoje je zašla sicer priznana norveška pedagoginja Ellen Key v knjigi »Stoletje otrokova«. — Poleg dela začni vzbujati že otroški vrtec v deci čut za lepoto. Krasoslovna in estetska čustva naj zadobijo dovolj prilike, da se v otroku razvijejo. To naj bo uvod v poznejšo umetniško vzgojo v šoli.

Gori načrtano nalogo otroških vrtecev rešuje z dobrimi uspehi zdravnica Marija Montesovi v Rimu s svojimi vrtoči, imenovanimi »Case dei Bambini«. Svoj način vzgoje in uspehe iste je objavila v knjigi »Samotvorna vzgoja v zgodnji otroški mladosti«. Knjiga je prevedena tudi v nemščino (Selbsttätige Erziehung im frühen Kindesalter«, založil J. Hoffmann, Stuttgart).

Kakor sem povdarjal že v razpravi o naši bodoči začetnici, da bodi pouk, zlasti v prvem šolskem letu, prepojen z igrami in zabavo, moram to načelo povdarjati tembolj pri otroških vrtecih. Ako zagreši otroški vrtec toliko, da vcepi otroku mrznjo do šole, je bolje, da ga sploh ni. Da pa bodo otroške vrtarice kos gori načrtani težki nalogi, moramo zahtevati od njih za izvrševanje poklica isto teoretsko in praktično pedagoško izobrazbo, kakor jo ima učiteljstvo.

Otroške vrtece, ki služijo podlemu raznarodovalnemu namenu odklanjamo v svoji pravicoljubnosti, pa bodi to pri nas, ali drugod!

Petdesetletnica

engleskog učiteljskog udruženja.

Prošle godine u aprilu proslavilo je Englesko učit. Udruženje svoju pedetogodišnjicu. To je za sad najmnogobrojnjija i najjača učiteljska organizacija na svetu. Toliko isto ima i od postanka narodne škole u Engleskoj.

I ovo je udruženje, i ako u jednoj od najkulturnijih zemalja Evrope, imalo svoja teška vremena i moralo je da vodi ljutu borbu za prošlih 50 godina. — Prvi školski zakon za narodne škole donet je u Engleskoj 1862. g. i njime je bilo predviđeno da učiteljeva nagrada zavisi od rezultata rada. I prema tome učiteljeva nagrada, njegova stalnost i ugled — sve je to zavisilo od rezultata na godišnjem ispitu.

Novo udruženje se počelo odma boriti protiv takovog sistema, koji je imao rdjavih posledica i za nastavnike i za decu. Ali svi naponi te borbe ostali su besplodni, sve do 1882 g. kad je donet nov zakon o narodnim školama, kojim je donekle popravljeno to stanje.

Drugo poboljšanje tamošnjih škol. prilika bilo je 1890 g. ali ni tada nije još stari sistem bio napušten, jer je još i tada bio zadržan princip, da se prema radu na godišnjem ispitu daje državna pomoć (opštini školskoj) i tek 1900 g. jedva je likvidirano s tim principom.

Engleska je odavno već industrijska zemlja, gde se pored snage odraslih upotrebljavala po tvornicama i dečja radna snaga, često puta vrlo nečovečno i za razvitak dečji posve ubitačno. S toga je zakonom od 1833. bilo zabranjeno da se deca mladja od 9 godina smeju zaposliti po tvornicama. Zbog toga što su deca radila po tvornicama a u isto vreme i školu pohađjala uvedena je tada poludnevna nastava. Po sebi se razume, da je to

jedna i žalosna nastava bila, kada su deca morala provesti po dana na kakvom teškom radu u tvornici pa onda doći na školske časove.

Učiteljsko udruženje ustalo je protiv toga i vodilo ogorčenu borbu kroz drugi niz godina, dok najzad nije god. 1902. uspelo, da se donese zakon, po kome se ne smeju upotrebiti za taj rad deca mladja od 14 godina.

No učiteljstvo nije s ovim uspehom bilo zadovoljno, no je i nadalje nastavilo borbu služeći se svim zakonitim sredstvima dok nije uspelo da se donesu zakoni, uredbi i propisi za zaštitu dece i napredak njihovog fizičkog, moralnog i intelektualnog razvika. Takav istrajan rad udruženja krunisan je najzad uspehom, jer je g. 1918. parlament doneo nov školski zakon o nar. školama, kojim ne samo da je ukinuta poludnevna nastava nego je u taj zakon unet i veći deo škol. programa, koji je izradilo to udruženje.

Da bi što uspešnije moglo voditi borbu ne samo kroz štampu i na zborovima nego i u parlamentu, udruženje je želelo da u njemu ima svoje predstavnika. I na tom polju je udruženje moralo podneti i velike materijalne žrtve — naime članovi su udruženja morali povećati svoje članske uloge, da bi svojem udruženju pružili što obilnija materijalna sredstva za izbornu borbu. Ta je borba poduže trajala, ali je istrajnost i ovde pobedila, jer se vidjeni engleski političari i vodje partija počele najzad jače interesovati za učiteljski pokret i počele nuditi udruženju pojedine izborne okruge i pomoć pri izboru budućih učiteljskih predstavnika u parlamentu i pridobijati ih za svoje partije, dok najzad 1894 g. udruženo učiteljstvo ne uspe da dobije prva dva svoja predstavnika u parlamentu, od kojih je jedan bio liberal, a drugi konzervativac.

Sad je već išlo lakše, jer se iz godine u godinu prilikom svakih izbora prinaljavao još no, koji učiteljski predstavnik u parlamentu.

IZ ORGANIZACIJE.

Zborovanje „Tolmingskega učit. društva“ dne 17. marca 1921. pri Sv. Luciji.

(Nadaljevanje).

III. V šolski obveznosti in ureditvi ljud. šole.

a) Tovariš Jan. Gerželj predlaga: Šolska obveznost prični s sedmim letom in trajaj do 14. leta. Nadaljevalni tečaj se odpravi. Pred sedmim letom naj se vpeljejo v večjih krajih vrtci. Za vpis se je ravnati po solnčnem letu. Sprejet je bil tudi predlog tov. Fr. Bogataja, da naj se krajša 7. šol. leto za zadnja dva meseca.

b) Glede nadaljne toli potrebne izobrazbe po zvršetku ljud. šole, smo se zedinili za vstanovitev kmetsko-obrtniških tečajev. Nastane pa mnogo prekanja, bodi li ta obligaten ali ne, in ob kateri starostni dobi naj se vrši. Šklene se z večino glasov fakultativen pouk od 16—18 leta. Radi nadaljnega pojasnjevanja od strani tov. M. Mikuža in od tov. C. Drekonja podane psihološke analize otroka od 14 leta dalje, se končno ponovno glasuje in z veliko večino odobri njiju predlog, da prični ta tečaj takoj po zvršetku šole in bodi prvo leto t. j. od 14 do 15 leta obligaten, drugo leto od 15 do 16 leta pa fakultativen. Obligatni tečaj bodi celoleten, fakultativni pa v zimskem času, s privzetjem praktičnih vaj po potrebi vse leto. Kmetijskim in obrtnim predmetom je pritegniti še slovstvo, spisje, praktično računstvo in zemljepis.

c) Kaznovanje zamud bodi točno! Sprejet je bil tudi predlog tov. Gerželja: »Šolsko vodstvo bodi edino merodajno za predlaganje kazni brez vsakega priziva. Kazen bodi denarna in najmanjša 20 lir, stopnjevaje se do 200 lir. Denar naj se steka v okrajni fond za učila in ubožno knjižnico.« Sprejet je bil tudi dodaten predlog tov. Fil. Podgornika: »Kazen terjaj davčna oblast.«

IV. Načrti, urniki, klasifikacija.

a) Uporabljajo naj se začasno do sestave novih učnih načrtov, začasni učni načrti, izdelani od didakt. konference v Tolminu v letu 1920.

b) Urniki naj se pregledajo in odobre, ako odgovarjajo začasnim načrtom.

c) Vpelje naj se stara klasifikacija od 1—5.

č) Vpeljejo naj se knjige: Wider, Gabršček-Razinger in Josip Gangl.

d) Obnovi naj se stare tiskovine in pridoda zamudnik.

e) Uradno dopisovanje bodi slovensko, imej predpisano obliko in brez pridevkov.

f) Radi uspešnega poučevanja, se zahteva učnim načrtom odgovarjajoče učne pripomočke.

Vsi predlogi a—f stavljeni po tov. Bogataju se soglasno sprejmejo.

g) Predsednik Jos. Rakovšček stavi predloge: 1) izpicevala naj se izdajajo semestralno; 2) glavne počitnice naj trajajo 2 meseca ter naj bodo nepre-

* Referat na okr. učiteljski konferenci.

irgane; 3) okr. šol. svet naj da na razpolago potrebne tiskovine, da bomo mogli pravočasno prijaviti po vojni povzročeno škodo šol. inventarja. Vsi trije predlogi so bili sprejeti.

h) Glede praznikov in pouka prostih dni se ni prišlo na jasno, vsekakor pa so se strinjala mnenja, da veljaj četrtki tudi nadalje kot pouka prost dan.

i) Glede snovanja novih šol se sprejme predlog tov. M. Mikuža: »Kjer je 25 otrok, naj se osnuje že samostojna šola, ki pa imej 3 km oddaljeno periferijo od meje sosedne šolske občine. Za en razred se določi do 40 otrok. Kjer je čez 40 otrok, naj se učno moč nagradi; kjer je čez 60 otrok je ustanoviti dvorazrednico. Tedensko število učiteljevih ur bodi 24, kar je čez, je nagraditi. Sprejet je bil tudi dodaten predlog tov. Jan. Gerželja, da naj se na večrazrednicah voditelja nekoliko razbremeni.

V. Otroški vrtci, zabavišča, knjižnice, šol. kooperative in hranilnice.

a) Predlog tov. Cir. Drekonja za ustanovitev šolskih zadrug v svrhu cenejših in boljnih šol. potrebščin je padel in bil sprejet predlog tov. H. Močnika: »Zaveza sestavi enotno liniaturo in obliko pisank, jih založi in razprodajaj, dokler se ne ustanovi poseben tozadeven deželni fond za brezplačno razdeljevanje šol. potrebščin.

VI. Pregled učnega pravilnika.

Predsednik Jos. Rakovšček pojasni in obrazloži, kje je iskati poučitev o učnem pravilniku; nato predlaga: a) Začasno nameščenje trajaj le do definitivnega izpita. Službe naj se letno dvakrat razpisujejo in pri zavrntitvi prošnje, bodi zavrntitev utemeljena. Stalno nameščen učitelj imej polno pravico do svojega mesta. Sprejeto soglasno.

b) Tov. Albina Gerželj predlaga naj se da tudi učiteljicam pravico de definitivnega imenovanja na vsako šolo. Predlog je bil sprejet z večino.

c) Tovariš Andrej Trebše je za zidanje šol brez stanovanja učitelju. Predsednik Rakovšček pa predlaga tudi stanovanje, a separaten vhod. Sprejeto poslednje. Dobroto šol. stanovanja podkrepiti tov. Cir. Drekonja in navaja potrebo vode in luči. Soglasno je bil sprejet tudi predsednikov predlog, da imej šolsko poslopje vsa potrebna gospodarska poslopja.

č) Tovariš M. Mikuž predlaga: »Odpravijo naj se okrajne meje, da se bo moglo kompetirati, kakor bo koga želja.« Sprejeto.

B.

I. Navodilo učiteljskemu zastopniku glede oddaje mest ob definitivnem imenovanju.

a) Z večino se sprejme predlog tov. Jan. Gerželja: »Pri imenovanju se je ozirati na sledeče: 1) na službeno dobo pri redovanju od 1—3; 2) pri klasifikaciji 4—5 odločujejo družinske razmere; 3) pri enaki službeni dobi boljša klasifikacija; 4) pri enaki kvalifikaciji, enakih službenih letih, razmere.

II. Predavanja.

Določiti se seznam predavateljev po sodnih okrajih.

III. Učiteljska potovalna knjižnica.

Predsednik daje v znanje, da se je naročilo v ta namen več knjig, ki se financirajo iz bibliotekarskega okr. zaloga.

IV. Obsojanje netaktnosti.

Obsoja se netaktno, nečastno in sramotilno postopanje dveh udov ob nekem sporu. Pravico in zavetišče je iskati le pri predpostavljenih oblastnjah. Oba nenavzoča neimenovanca, sta žela celokupno zgražanje.

V. Preskrba obleke in obuvala.

Vzame se na znanje predsednikovo obvestilo, da je dobiti pri komisarijatu še nekaj blaga v to svrhu.

VI. Izvenšolsko delovanje.

Učiteljevo delovanje seži tudi izven šole v korist in povzdigo produktivnih in konsumnih zadrug. Se hoče upoštevati.

Po 5 ur trajajočem zborovanju se zahvali predsednik vsem navzočim 40 članom za sodelovanje in zanimanje ter zaključil zborovanje ob 1 popoldne. Poročevalec.

Uradna učiteljska konferenca v sezanskem okraju se je vršila dne 5. in 6. t. m. pod predsedništvom g. prof. Demontija. Na dnevnem redu so bile sledeče točke: 1. Revizija šolske samouprave. 2. Pravna uredba učiteljskega osebja. 3. Gospodarska uredba učiteljskega osebja. 4. Zidanje šol. 5. Vzdrževanje šol. 6. Šolska obveznost. 7. Naloge preurejene ljudske šole z ozirom na potrebe splošne ljudske naobrazbe in strokovne usposobljenosti. 8. Pouk italijanščine. 9. Učni načrti. 10. Klasifikacija, didaktična sredstva, šolske knjige, učne zbirke, uradni spisi. — Razen teh desetih točk je bila na dnevnem redu še potrditev zastopnikov, voljenih od učiteljstva v okr. šol. svet, volitev odbora okr. učit. knjižnice, volitev stalnega odbora okr. konf. in volitev delegatov za deželno konferenco.

O prvi točki je poročal tov. Pahor, kateri se je še precej potrudil in žrtvoval dokaj časa, da je prebiral in listal debelo knjigo o ital. šol. samoupravi. Res pa je, da v tako kratkoodmerjenem času ni mogel veliko storiti. Kar je storil, je storil čez svojo dolžnost, a priznati moramo, da je snov o prvi točki delikatna in zelo obširna. Zato se je izvolil posebni odtsek, ki bo stvar še enkrat proučil.

O drugi točki je poročal tov. J. Strekelj. Koncem svojega poročila je izročil predsedniku par predlo-

gov. Predlogi so bili sledeči: Učiteljska naj se razširijo na 5 razredov. — Zadnje leto bodi posvečeno edino praktičnim nastopom. — Na naših učiteljskih naj poučujejo možje pedagogi — Slovenci. Gojenci učiteljskih naj imajo pravico do vstopa na vseučilišče. — Pri vsakem izboljšanju šolskega vprašanja, naj sodeluje tudi učiteljstvo. — Službena doba trajaj 35 let. — Pri učiteljicah naj se odpravi celibat. — Vsi ti predlogi so bili sprejeti.

Tov. Kosovel je poročal o tretji točki in citiral § 50. ex avstr. šol. zakona ter menil, da naj bi učitelj postal državni uradnik. Proti njegovemu mnenju je bilo večina tovarišev, ki so se izrekli, da učitelj naj ne postane nikdar drž. uradnik, pač pa da bodi plačan od države. Ta ugovor je bil kot predlog sprejet.

O zidanju in vzdrževanju šol je poročal tov. Albin Furlan. Tov. Furlan si je ustvaril načrte, a žal, da tistih načrtov morda ne bo nikdo upošteval. Med drugim je zahteval naj šole vzdržuje država.

O šolski obveznosti je poročal tov. Hreščak. Šolska obveznost naj bi se omejila od 6. do 13. leta starosti otrok. Po tej dobi naj bi vsaki učenec ali pa učenka obiskoval(a) obvezne obrtne, kmetijske, oz. gospodinske tečaje. — Ta predlog je bil enoglasno sprejet.

O sedmi točki dnevnega reda je poročal tov. J. Ravbar. Lepo je ilustriral svoj predmet in na koncu je obveljala njegova trda in jedrnata beseda.

O pouku italijanščine je poročal tov. Kosmina. — Držal se je kolikortoliko sklepa zadnje uradne konference od 9. in 10. jul. 1920. Predlagal je sledeče: Pouk naj se po potrebi vpelje v vseh šolah. — Poučujejo naj edino le domači učitelji! Predloga sta bila sprejeta.

O učnih načrtih je govoril tov. Hreščak. — Svoj referat je podal samo v tezah, katere bi se dalo razširiti in o njih razmotrivati na dolgo in široko. Ko je poročevalec podal svoje poročilo, je predsednik dal njegova izvajanja na glasovanje, ki so bila v obsegu 12tih točk soglasno sprejeta. Žal, da se je zgodilo vse v preveliki naglici. Vsem stvarim nismo mogli tako pozorno slediti, kakor bi morali.

Pri zadnji točki se je oglasil tov. F. Kenda. — Izvajal je o marsičem, a zaradi pomanjkanja časa je moral svoje poročilo samo ekscerptirati.

Konferenca je vspela še precej, samo da bi vse naše besede ne bile zaman! — Gospodu predsedniku, prof. Demontiju pa se moramo zahvaliti za svobodno besedo.

IV. Kosmina.

Okrajna učiteljska konferenca učiteljstva iz koprškega okraja vršila se je dne 1. in 2. aprila 1921. v ital. mestni lj. šoli v Kopru. V slavnostnem govoru, ki ga je otvoril okr. šol. nadz. za ital. šole J. Parentin in kjer je bilo zbrano učiteljstvo vseh narodnih pripadnosti koprškega okraja, je bil prisoten tudi novi okr. civ. komisar g. Cav. Dr. Franc de Suni. Nadzornik g. Parentin je podelil kasneje besedo g. okr. civ. komisarju, kateri je nagovoril učiteljstvo z lepimi besedami. V imenu slovan. učiteljstva je odzdravil in se zahvalil za laskave besede tov. Gregor Leonardis.

Po slavnostnem govoru se je razdelilo učiteljstvo v dve sekciji.

Sekciji slovan. učiteljstva je predsedoval okr. šol. nadzornik za ital. šole g. J. Vaselli.

Razprava dnevnega reda:

I. Predsednik otvori konferenco s pozdravnim nagovorom. Imenuje svojim namestnikom tov. Leonardisa ter proš, naj si navzoči izvolijo dvoje zapsnikarjev. — Izvoljena sta bila tov. Ernest Švara in tov. Emilija Turko.

II. Preustroj šolskih zakonov tičočih se:

1) preuredbe autonomnih šolskih administracij. — Poroča tov. B. Medvešek. — Resolucija, ki jo je le-ta predložil, se na sprejeti predlog tov. V. Šepiča prepusti posebni komisiji, ki naj jo pretresuje z vlado vred.

2) pravne in ekonomične ureditve učiteljstva z ozirom na postave, ki so v veljavi v starih in novih deželah kraljestva. Poroča tov. Val. Semič.

Tov. Šepič in Jereb predlagata, naj se tudi resolucija tov. Semiča prepusti posebni komisiji, ki bi to temeljito proučila. Predlog soglasno sprejet.

Z ozirom na resolucijo tov. Semiča se odstopa odseku ekonom. vprašanje učiteljstva na lj. šolah s temi priporočili:

a) službena doba učiteljstva z vštetiimi prov. leti ne bodi višja nego 35 let;

b) plača učiteljstva naj ne neha s poviški, odnosno starostnimi dokladami s 24. letom, ampak naj končuje s 30. letom.

c) v penzijo naj se vštejejo vsi dohodki s stanarino vred, ki jo ima učiteljstvo koncem 30 let;

č) v slučaju potrebe učiteljstva po 35. službenem letu naj se onim učiteljem, ki bi službovali preko te dobe, določi vsaj 50% nagrada za nadaljno službovanje;

d) učiteljicam naj se vsi dohodki izenačijo z onimi, ki jih uživajo učitelji.

3. Šolske stavbe. Poroča Val. Semič.

Referent je sestavil potrebno resolucijo, ki se odpošlje na pristojno mesto. Dodatni predlog tov. Sirotiča: Stanovanja, ki so zidana za učitelja ne smejo biti pristopna osebam, ako tega ne dovoli to učitelj sam. Točka je sprejeta z opombo, saj se jo toplo priporoči okraj. šol. svetu.

4. Preuredbe ljudskih šol z ozirom na šolsko obveznost. Poroča tov. J. Sirotič.

O tej točki se ni vnela nikaka debata; predloži se le dotični referat.

II. Odredbe didaktično-administrativnega značaja.

1. Anagrafični urad. Referent tov. Ličul.

Referent predlaga, naj se preda točka posebni komisiji, ki naj se bavi z njo. Predlog zadostno podprt — sprejet.

2. Notranji šolski red za učence. — Isti poročevalec. Predlog tov. Jereba: Šolski red za učence lj. šol naj se natisne v obsegu, ki ga je določil referent in porazdeli med učence. Predlog sprejet.

3. Globe in neopravičene zamude. — Isti poročevalec. Predlog: Referat naj se preda poseb. odseku v pretres; upoštevajo naj se navodila, ki so navedena v referatu. — Sprejeto.

III. Predmeti didaktične vsebine.

1. Učni načrti. Poroča G. Leonardis.

Tov. Šepič predlaga, naj se preda predmet posebnemu odseku. S posebnim ozirom na jezik in zgodovinski pouk naj se isti izroči posebnemu pododseku, ki bodi sestavljen iz slov. učiteljstva. — Sprejeto.

2. Urniki in redovanje. Referent tov. F. Jereb.

Tov. Jereb predlaga glede urnikov sledeče: Število ur, katere je dolžna obdržati vsaka uč. moč brez posebne nagrade, naj ne presega tedenskih 25 ur, kakor je bilo to določeno po prejšnjem zakonu s 30. urami. — Predlog soglasno sprejet.

Glede redovanja predlaga tov. V. Šepič a) naj se rabijo pri redovanju številke 10—5, b) reduje naj se 2krat v letu. — Sprejeto.

3. Učila in tiskovine. Poročevalec F. Košutnik. — Poročevalec odsoten. Glede učil omenja g. nadzornik, da so, razen zemljevidov, že došla, kar vzame učiteljstvo z zadoščenjem na znanje.

O zadevi tiskovin priporoča tov. Jereb sledeče: Pri tiskovinah naj se potem, ko poidejo sedanje, loči čitanje od jezikovnega pouka. Pri spričevalih naj se pojasni označba števil. — Sprejeto.

IV. Dela in sredstva, ki popolnjujejo šolo.

1. Kmetijski in gospodarski poletni tečaji za učitelje in pouk kmetijstva v šoli. Poročata Berce-Bernetič. — Teze poročevalčeve so bile sprejete soglasno. Sprejet je bil še sledeči dodatni predlog tov. Sirotiča: Kmet. in gosp. tečaji za učitelje naj se ustanovijo ob takem času, da se more poučevanje izvesti praktično.

2. Gospodinske šole za učiteljice in pouk gospodinjstva v šoli. Poroča tovarišica Valerija Mayer. Izvajanje tov. Mayer sprejeto; istotako dodaten predlog tov. Mikuluž.

3. Otroški vrtci. Poroča V. Semič. — Vsi referentovi predlogi sprejeti brez debate.

4. Zabavišča. Poroča Angela Čendem. Isto.

5. Šolske knjižnice. Referent tov. B. Medvešek. — Poročevalčevi predlogi sprejeti. V. Šepič je zahteval, naj se stavi v zapisnik posebno pohvalo referentu za skrbno izdelani referat, kar se je s hvaležnostjo storilo.

6. Šolska podporna društva in šolske zadruge. Poroča tov. Val. Semič.

Njegov predlog, naj kompetentna šol. oblast uvede tudi v našem šol. okraju podporna društva in zadruge po vzorcu onih, obstoječih v starih provincijah kraljestva, je bil sprejet.

V. Stanje in delovanje okr. učit. knjižnice. — Poroča tov. V. Šepič. — Vsi poročevalčevi predlogi sprejeti brez debate.

VI. Odobritev učit. delegata izvoljenega dne 15. jan. 1921. »per referendum« v okr. šol. svet.

Tov. Jereb izvaja: Okr. učit. konf. zbrana 2. IV. v Kopru ne odobruje izvolitve zastopnika v okr. šol. svet in navaja pri tem razloge, ki so bili sprejeti.

VII. Izvolitev enega delegata v deželno učit. konferenco. — Za delegata je bil soglasno izvoljen tov. V. Šepič.

VIII. Izvolitev treh članov v stalni odbor za bodočo okr. učit. konferenco.

V stalni odbor so sprejeti sledeči tovariši: Ličul, Medvešek in Leonardis.

IX. Izvolitev dveh članov v administrativno komisijo za okr. učit. konferenco.

Kot člana v to komisijo sta bila izvoljena: tov. Šepič in tovarišica Zora Špehar.

X. Slučajnosti. — Oglasi se tov. Jereb in predloži posebno resolucijo, tičočo se izboljšanja učit. prejemkov. Odpošlje se jo na pristojno mesto.

Z ozirom na to, da je bil dnevni red izčrpan, zaključil g. predsednik konferenco, zahvaljujoč se za zanimanje in trud pri konferenci in želeč učiteljstvu v šoli dobrih uspehov, v družini pa sreče in zadovoljstva.

K razpravi predmeta »Učne knjige« na učit. konferenci v Voloskem. Ker se o tem predmetu nisem mogel izjaviti zaradi pomanjkanja časa, naj izjavim na tem mestu sledeče:

Po De Michellijevih berilih za ljudske šole, ki so bila sestavljena v naglici ter so povsem neprimerne visokemu razvoju naše šolske literature, so prišla v rabo Ganglova preurejena berila, ki, četudi niso popolna, bodo vendar za kratko dobo vzdržala in nadomestila potrebno besedilo v šoli.

I. Ako pogledamo »Berilo za prvi razred«, vidimo, da se tu vrsti pridobivanje glasov iz prirodnih glasov potom analize iz konkretnih pojmov. Analitsko-

sintetska metoda je posebno pri pridobivanju slogovnih ne le pusta, ampak tudi za učence-novince težka. Že v prvih mesecih pouka mora učitelj začeti s slovnico (pojmem, beseda, zlog, črka), da pridobi znamenje glasu. Najpraktičnejša metoda bi tedaj bila, da se tudi pri soglasnikih pridobivajo glasovi in njih znamenja ne morda iz konkretnih ali celo abstraktnih pojmov, temveč iz navadnih glasov v naravi, n. pr. znamenje za glas »t« iz tik-tak pri uri; za »r« iz glasov ropotalke o Veliki noči itd.

Drugače je prvo berilo, kar se tiče bralnih vaj, dobro sestavljeno in tako razdeljeno, da obsega vse, kar ima izpopolniti glasovno tehniko; podaja pa tudi v logičnih celotah vse, kar je etično potrebno za učence I. razreda.

Ker se bo začetnica za prihodnje šolsko leto skoraj gotovo preuredila po najmodernejših načelih, moremo letošnjo do takrat prav z veseljem uporabiti. Dopolniti pa bi jo morali seveda s tem, da se popraviljo razne tiskovne hibe,

II. Drugo berilo za drugi razred običajnih ljudskih šol s slovniskim dodatkom po Fr. Gabršku in A. Razingerju. Preuredila slovenska učitelja.

Pri tem berilu moramo opomniti, da je sistematično urejeno v 4. celote in to I. odd. »Bog, šola in dom«, II. »Vas in mesto«, III. »V prirodi« in IV. »Domovina«. Zastopani so tu v ne preveč nagromadenih berilnih sestavkih naši najboljši mladinski pisatelji brez nepotrebne navlake.

Pomnoženo je berilo z najpotrebnejšim slovniskim izvlečkom tako, da ima mladina na tej šolski stopnji ob enem tudi najglavnejša slovniska pravila.

Dokler ne izidejo nova berila, ki bodo najbolje, kar se tiče tehnične strani čitanja, na drugi strani vzgojno smer sodobne izobrazbe, se more novoizdano berilo najtopleje priporočati.

Tisk pa je slab, kakor tudi deloma pri prvem berilu, posebno pa v začetku. Temu se je pri ponovni izdaji izogniti.

III. Četrto berilo za četrty razred običajnih ljudskih šol po M. Jösnu in E. Ganglu; preuredila slovenska učitelja.

Tudi tu se dobe tiskovne napake, tisk pa je dober.

V kazalu pri zgodovini omenjeni berilni sestavek 166. »Prvi početki gibanja« je pomotoma v besedilu označen pod berilnim sestavkom 167., tako, da se sestavki vrsté za eno edinicu naprej, kakor so omenjeni v kazalu.

Tudi v tem berilu imamo snov sistematično urejeno in sicer I. »Zabavi in pouku«, II. »Cerkev, šola in hiša«, III. »Letni časi«, IV. »Priroda, A. Prirodopisje, B. Prirodoslovje«, in V. »Dom in svet, A. Zemljepisje, B. Zgodovina«.

Skoraj da imamo pri realijah posebno v IV. oddelku »Priroda« preveč tozadavnega gradiva, kar gotovo ni v razmerju s čitanko, kakoršna bi morala biti.

Pripomniti pa moramo, da so tu navedena dela onih naših mož, ki so jezik bogatili in lepšali ter pripomogli razširjati čast in ime slovenskega naroda.

Ce tudi nimamo še pred seboj dovršene slike in življenja naših književnikov, vendar bode čitanka znala privedi učenca v zvezo z nadaljno izpopolnitvijo, da izstopivši iz šole, ne bode korakal slepo mimo zakladnic prosvete in napredka.

Pri prihodnji sestavi berila na tej stopnji naj se učencu da prilika, da se nauči slovenščine v govoru in pisavi in se mu tako vsadi v srce ljubezen do materinščine v najbolj globoki meri, da mu bo materinski jezik res najdražja svetinja. **A. Maslo.**

Občni zbor »Slov. učit. društva za Istro« se bo vršil dne 19. maja 1920. ob 10 v Ricmanjih. Učitelstvo, zavedaj se svojih dolžnosti! — Odbor.

ŠOLSKE VESTI.

Nasilje v Istri. Naši tovariši v Istri so prišli tako-rekoč »iz dežja pod kap«. V času vojaške okupacije so morali pretrpeti najhujše: odstavljali so jih od službenih mest brez vzroka, prestavljali iz kraja v kraj, zapirali jih v ječe in pošiljali v pregnanstva, odkoder se je marsikateri vrnil s skrušenim zdravjem ter je moral plačati svojo ljubezen do grude in naroda s svojim življenjem. Hudo je bilo takrat našim tovarišem, a tolažili smo se z mislijo, da bodo ti časi minili in se bodo razmere v toliko izboljšale, da bosta ipak mogoča mirno življenje in nesebično delo. Vojaška uprava je izginila in nastopila je država s svojim civilnim štabom. Poročila, ki nam prihajajo v zadnjih mesecih, pa so nas preverila, da je naše učitelstvo v Istri prišlo »iz dežja pod kap«. V Istro se je naselilo nasilje, ne morda nasilje države proti posamezniku, ampak nasilje posameznika proti posamezniku. Že v zadnji številki smo poročali o nasilnostih, ki jih je moral utrpeti na svoji lastnini naš tovariš Medvedič. Danes moramo poročati o drugem slučaju. Dne 31. marca t. l. so navalili fašisti v stanovanje odsotnega učitelja D. Lukeža v Tinjano v Istri in razbili ter uničili vse, kar so našli: pohištvo, obleko, odeje, hrano, knjige itd. Skupna škoda, provzročena ubogi družini, znaša preko 30.000 lir. »Edinost« je prinesla prošnjo na slovensko javnost, ki jo prinašamo tudi mi na drugem mestu. Opozarjamo še posebej tovariše na ta slučaj in jim kličemo: Pomagaj, tovariš-brat, da bo vsaj neko-

liko olajšana beda, v katero sta pahnjena po zlobni roki tvoj tovariš in njegova družina zaradi istega dela in iste ljubezni, ki veže tebe in nas vseh do doma in roda!

Prošnja. Dne 31. marca t. l. so navalili fašisti v stanovanje odsotnega g. nadučitelja D. Lukeža v Tinjano v Istri in razbili in uničili vse, kar so našli: pohištvo, obleko, odeje, hrano in vino, vso posodo, knjige, sploh vse. Napravili so ubogi družini nad 30.000 lir škode. Kdo bo to škodo poravnal, ko ni bilo imetje zavarovano proti takim »nezgodam«. Nadučiteljeva soproga se je morala seliti v Lovran. Obračamo se do vseh naših ljudi s prošnjo, naj priskočijo gospej Miciki Lukeževi čim prej in izdatno na pomoč, da si zopet lahko nabavi najpotrebnejše pohištvo in obleko. Darovi naj se pošljejo ali naravnost na naslov Micika Lukež, naduč. sopr., Lovran, Oprić 123 Istra, ali na upravništvo »Edinosti«, ali pa na upravništvo našega lista.

Za ureditev šolskih knjig. Ministrstvo za industrijo in trgovino v Rimu je izdalo odlok, s katerim se ustanavlja komisija, ki naj v času dveh mesecev stavi predloge, po kakšni največji ceni naj bi založniki zalagali knjigarne z ljudsko- in srednješolskimi knjigami. Določiti bi imela tudi, kolika bi bila najvišja prodajna cena za vsako tiskano polo. V to komisijo sta poklicana dva zastopnika goriomenjenega ministrstva, dva ministrstva za nauk in prosveto; dalje so poklicani vanjo štirje zastopniki italijanskih založnikov in knjigarjev in trije zastopniki ljudskih in srednjih šol. Tajnik je vit. dr. E. Ciuffa, sekcijski načelnik v ministrstvu. Člen 3. tega odloka pravi: Komisija bo lahko stavila svoje predloge glede zvišanja cen šolskim knjigam, ki so že v skladišču, oziroma glede ukrepov, s katerimi bi se novim izdajam šolskih knjig skrčila velikost. Komisija bo tudi skušala ugotoviti, ali bi se knjige lahko nabavljale po posredovanju dijaških zadržug ali pa potom ravnateljstev posameznih zavodov in tudi v koliki meri bi bilo to mogoče. V to svrhu bo morala zaslišati zastopnike dijaških društev in vseh prizadetih oseb, katere lahko stavijo svoje predloge in pripombe. Komisija lahko predlaga ministrstvu izvedence, ki bodo po njegovem nalogu napravile vse potrebne poizvedbe. Če bo smatrala za potrebno se lahko razcepi tudi v podkomisije, ki se bodo mogle sestajati v kateremkoli mestu Italije; v te pododseke pa bo glavna komisija lahko poslala svoje zastopnike. Prva seja goriimenovane komisije se je po ukazu ministrstva vršila dne 11. t. m.

V dneh 24., 25. in 26. aprila t. l. se je vršil v Rimu kongres društva »Unione Magistrale Italiana« s sledečim dnevnim redom: 1. Uredba šolstva. Priprava učiteljstva. Uredba šol na deželi. Uredba šol v novih pokrajinah. 2. Izenačenje z državnim uradnim sluzbeno napredovanje. Uredba penzijskega sklada. Odškodnina za čezurno delo. Pravni položaj učiteljstva. 3. Sredstva v dosegu teh ciljev.

Iz uradne konference italijanskega učiteljstva v Trstu. Kakor za slovenski del Primorja, tako so se tudi za italijanski del vršile v začetku pret. meseca okrajne konference z enakim dnevnim redom. Konferenca v Trstu se je obdržala v dneh 7., 8., 9. in 10. aprila. Konferenčnega dela se je letos udeležila tudi socialistična skupina, kar se ni moglo zgoditi lani. Vsi sklepi so se glasovali s pridržkom, da ostanejo le začasno v veljavi, dokler ne izdela osrednja učiteljska organizacija v Rimu natančnega načrta šolske preuredbe, veljavne za vso Italijo. K posameznim točkam dnevnega reda so bili sprejeti sledeči sklepi:

I. Šolska uprava.

a) Pokrajinska avtonomija; b) potrditev in uveljavljenje deželne šolskega zakona, predloženega tržaškemu deželnemu zboru v letu 1913. s potrebnimi, času primernimi izpremembami; c) ustanovitev šolskega ravnateljstva (la direzione didattica); d) obdržanje vseh, dosedaj izvojevanih pravic učiteljskega stanu (svetovalna komisija; pravica do pravne obrambe, ocenjevalna komisija za učit. imenovanja); e) obdržanje dosedaj veljavne šolske zakonodaje, pomnožene z najboljšimi odloki sedanjih šolskih oblasti. (Odlok Ciuffellija o verskem pouku itd.)

II. Zidanje šol.

a) Zahteva se, da sme tudi naša pokrajina uživati od fondov, v ta knamen ustanovljenih od države; b) pri zidanju novih šol naj se upošteva tudi mnenje učiteljstva; dalje še nekaj točk, ki ne utegnejo naših tovarišev zanimati.

III. Preuredba ljudskih in meščanskih šol.

a) Šolska obveznost od 6. do 14. leta; b) delitev šol v petrazredne ljudske in trirazredne meščanske; c) nepretrgan pouk z urami 40 minut; d) stalnemu odboru se poveri naloga, da določi potrebne šolske knjige.

IV. Učiteljska priprava.

a) Do preureditve normalnih šol (učiteljske iz krajevstva), ki naj bi veljale za vso Italijo, se obdrži sedanja uredba učiteljske v deželi; b) ustanovitev novega učiteljskega v Trstu in c) ustanovitev že dovoljene višje pedagoške šole za učitelje.

Iz uredništva: C. Drekonja: Zahtevane knjige nismo mogli še zaslediti. Ko jo dobimo, Vam jo pošljemo. — Tovarišem v Istri: Poročajte listu in vodstvu o vseh nasiljih, ki se vršijo nad učiteljskim osebjem!

Književnost in umetnost

Dr. France Prešeren: »Poezije«. Uredil L. Pintar. Četrty natisk. V Ljubljani 1921. Založila Ig. pl. Kleinmayer in Fed. Bamberg.

Gogolj: »Revizor«. (Gledališka knjižnica, I. zv.) V Ljubljani 1921. Izdaja uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. — Igro je prevedel dr. Ivan Prijatelj.

»Nodejanke« izidejo za podeželske odre, zelo pripravne za razne prireditve, lahke in z malim številom oseb, resne in zabavne vsebine. Knjižica bo priročna; obsegala bo pet igrice. Opozarjamo na knjigo že danes.

Beneškoslovenske narodne pesmi so na Dunaju v tisku in v kratkem izidejo. Pesmi je 80, med temi 10 rezijanskih. Posebnost njih je ta, da je med mnogimi varijantami naših, tukajšnjih oz. iz Kranjske prinešenih, tudi nekaj italijanskih napevov s prikladnim slovenskim besedilom, ki so pa precej ponarodele in lepo število je popolnoma domačih. Odlikujejo se po lepi in lahki melodiji. Ko so svoječasno na Dunaju pregledali zbirko nekateri prof. na konservatoriju, so se jako priznalno izrazili o njih. Postavljene so za možki zbor. Opozarjamo že sedaj z bore po deželi na to in uverjeni smo, da bodo v tej suši po takem blagu pridno segali. Izdala jih bo »Glasbena Matica« v Ljubljani.

V založbi Katoliške tiskarne izide v najkrajšem času antologija našega mladinskega pesništva »Malčki in Palčki«, ki jo je priredil France Bevk. Isti pripravlja tudi zbirko igrice za šolske odre.

Ivan Zorec: Pomenki. Samozaložba. V Ljubljani 1921. Pisatelj Zorec nam podaja v tej knjigi 7 novel, ki so bile deloma že priobčene v »Ljubljanskem Zvonu«. Njih avtor je znan kot prijeten pripovedovalec, ki ima krepek slog. Zbirka ima 138 strani ter stane broširana 30 K, vezana pa 40 K. Za Julijsko Benečijo se cena preračuna po dnevnem kurzu več poština. Naročila sprejema tvrška Trani v Trstu, trg Cavana. S knjigo se bomo še pobavili natančneje.

Ivan Albreht: Malenkosti. Narodna knjižnica snopič 28-29. Ljubljana 1920. Izdala in založila Zvezna tiskarna. 122 strani obsegajoča knjižica prinaša pet črtic izpod peresa znanega pesnika »Slutenj« in »Mlade grede«.

Razne vesti.

Svetosavski praznik. Dne 27. januarja je praznoval srbski narod spomin svojega največjega prosvetitelja, ustanovitelja srbske pismenosti — sv. Save. Po vseh srbskih šolah se je predavalo mladini o življenju in delovanju tega slavnega moža.

Risanje na ljudskih šolah v Jugoslaviji. Izšla je nova naredba ministrstva prosvete v Jugoslaviji, ki zahteva, da se ljudske šole intenzivneje bavijo z risanjem ter odreja nov učni načrt za pouk tega predmeta. Nalaga čbenem nadzornikom dolžnost, da nadzorujejo točno učitelje pri risanju in da naj jim dajo potrebna navodila.

Nova jugoslov. tiskarna in založba. V Belgradu se je osnovala tiskarna in založba »Demokrat«.

Tečaj za slovenski jezik v Beogradu. Ustanovil se je v Beogradu tečaj za slovenski jezik. Predavanja bode vodil tov. Jovanović.

U Švedskoj je obrazovan naročiti odbor, koji ima da izradi zakonski nacrt, po kome će biti obavezna nastava i za decu, koja su slabo umno razvijena, kao i za onu decu, koja pate od padavice.

Noblova nagrada obstoja že dvajset let. Do sedaj je bila nagrajena 101 oseba, med temi 4 ženske. Z ozirom na države je prišlo v poštev: iz Nemčije 23, — iz Francije 20, — iz Anglije 9, — iz Švice 8, — iz Amerike in Švedske p 06, — iz Danske in Holandije po 5, — iz Italije in Belgije po 4, — iz Avstrije 3, — iz Norveške, iz Rusije in Španske po 2, — iz Poljske, Sotlandije in Indije po 1.

Skrb za kulturo med Nemci. »Oest. R.« poroča o odhodu italijanskih čet iz tirolskega glavnega mesta. Toži, koliko je trpela kultura zadnja leta in med vojno. Brez jadicovanja, s stisnjenimi pestmi in zobmi gredo Nemci na delo, da si ustvarijo boljšo prihodnost. Zaničujejo hipne užitke, pitje, veselice in drugo, ker vedo, da je ta čas resen in da jih more rešiti le delo, ki mora stremeti za gospodarskim blagostanjem in višjo kulturo. Posebno kulturo! Nemci v Inomostu prirejajo razstave posameznih oddelkov iz svojega bogatega deželne muzeja in s tem ljudi znova živo zainteresirajo za predmete njih preteklosti in njih moči, ki so jim v pouk in tolažbo ob enem. Po zgledu dunajske »Urania«, nekake ljudske univerze, na kateri predavajo njih najboljši možje, hočejo ustanoviti kot v drugih nemških mestih tudi v Inomostu tako vseučilišče. V to vseučilišče bodo privabili vse sloje, posebno tudi mladino pod vodstvom svojih učiteljev in profesorjev. Ustanovilo se je 26 učnih tečajev, katere je obiskovalo 700 slušateljev. Vlada je revnejšim obiskovalcem z dežele omogočila vdeležbo teh tečajev na ta način, da jim je dala znatno podporo v to svrhu. Tako delajo Nemci!

Važna pedesetletnica. Dne 14. januarja so praznovali srbski učitelji 50-letnico prve učiteljske šole (učiteljske) v Srbiji.

Višja šola za narodno gospodarstvo v Mariboru. V Mariboru namerava jugoslov. ministrstvo za poljedelstvo in obnovo zemlje ustanoviti višjo šolo za narodno gospodarstvo, čim bo za to dovoljen potrebni kredit.